

Deim Pál téravató

Sokan szeretjük Szentendrét. Deim Pál is szenvedélyesen szerette, egy életen át. Elkötelezetten, felkészülten, harcosan, fáradhatatlanul, kitartóan, kritikusan és szókimondóan. Rendíthetetlenül hitt szülővárosa értékeiben, egyediségében. A „Szentendre csak egy van” tömör kijelentése figyelmeztető parancs volt mind kortársai részére, mind számunkra, akiknek még módunkban áll a deimi örökség őrzése, ápolása, továbbadása. Persze, mondhatnánk, Karcagból is csak egy van, Balmazújvárosból is és sorolhatnám tovább. De ez a mondat nem erről szól, hanem arról, hogy Szentendrét az elmúlt háromszáz év történelme olyan különleges értékekkel halmozta el, amelyek sehol máshol nincsenek az országban, csak itt. Nem értette, nem tudta és nem is akarta elfogadni, hogy mások ezt nem így látják. Meg volt róla győződve, hogy neki van igaza. Deim Pál, a Nemzet Művésze, a Kossuth-díjas festőművész és szobrász, a címzetes egyetemi tanár több évtizedes városvédő tevékenysége sokkal több, mint egy kézlegyintéssel elintézhető lokálpatrióta buzgolkodás. Írt, vitatkozott, érvelt városi tisztségviselőkkel, hivatalnokokkal, építészekkel, műemlékesekkel. Halála évében, 2016-ban jelent meg Wehner Tibor szerkesztésében „A nagy művészet csendben növekszik” című, írásait egybegyűjtő, 266 oldalas kötet (betegsége miatt a könyvbemutatón már nem tudott részt venni). Több évtized összerendezett írásai meggyőző erővel mutatják fel szerzőjük széles látókörű, felelősségteljes és önként vállalt városvédő tevékenységét. Figyelme mindenre kiterjedt. A helyi újságban közreadott „Séta a városban”

című sorozatában szót emelt az óvárost elcsúfító beton villanyoszlopok ellen, a műemlék épületeket eltakaró fák túlnövése ellen, a városképbe nem illő, diszharmóniát keltő „modern” nyílászárók ellen, a Bükkös patak természetes környezetének „beton teknősítése” ellen, s ő robbantotta ki az „Egy Malomban őrlődve” című írásával a helyi sajtóban több héten keresztül tartó szakmai vitát. A példákat sorolhatnám tovább vég nélkül, de befejezésül már csak egyet hoznék elő. Egy-két hónap múlva kezdődik a 11-es út felújítása. Amikor annak idején eldőlt a végleges nyomvonal, Deim Pál tollat ragadott és sok egyéb szentendrei anomália mellett erről is írt az Élet és Irodalom 1976. december 4-i számába egy hosszú cikket. „Egy új útnak egy-egy építészeti egységet megkerülve, és nem azt keresztülszelve kell haladnia”- fogalmazott.

Drága Pali! Idézett mondatod papírra vetése óta eltelt negyvenhat év, s most itt állunk az ominózus úttal határos, ugyan igényesen parkosított zöld területen, de mellettünk száguldanak az utók, nagy a zaj, s a te annyira féltett óvárosod is távol esik. Te nem ezért a városi környezetért küzdöttél, sokkal inkább ez ellen. S talán a sors fintora, hogy pont egy ilyen tőled távol álló szentendrei miliőben fekszik a rólad elnevezett tér, amelyen majd egy szobrod is felállításra kerül. Így már egészen más, ugye? S azt se felejtsük el, hogy a rólad elnevezett tér, rajta a szobroddal felkiáltójelként fog figyelmeztetni a várospolitikai elveid, egykorvult törekvéseid és az újíto szándékú, de elhibázott fejlesztések közötti kibékíthetetlen ellentmondásra.

Török Katalin Szentendre, 2022. június 2.

